

Francesco Petrarca

Visat núm. 1

(gener 2006)

by Rossend Arqués

Francesco Petrarca, nascut a Arezzo fa més de set-cents anys (1304) i mort a Arquà (a prop de Pàdua) l'any 1374, poeta i humanista, és un dels intel·lectuals europeus més importants i influents que ens ha deixat obres cabdals, tant pel que fa a la literatura llatina com a la poesia vernacular.

La seva família, exiliada, s'establí a prop d'Avinyó. Estudià a Bolonya i tingué forts vincles amb els ambients polítics i eclesiàstics, dels quals intentà servir-se'n per garantir la seva independència intel·lectual. Descobrí diversos manuscrits llatins que estudià i copià. L'any 1337 fou coronat a Roma poeta Magnus et Historicus. A part del *Cançoner*, escrigué, en italià, els *Triumph* i, en llatí, un poema èpic inacabat, *Africa*, el *Secretum* i el *De vita solitaria*, dues obres poètiques (*Epistolae metricae* i *Bucolicum camen*), un vast epistolari integrat per *Familiarum rerum libri XXIV, Sine nomine, Senilium rerum libri*, etc.

Petrarca és, alhora, el cantor de Laura i el fundador de l'humanisme, és a dir, de la cultura que va crear la fractura amb el món medieval de l'escolàstica. Fou l'escriptor que més que cap altre anterior reivindicà l'home i les seves capacitats creatives, per temporals, frívols i inconsistents que fossin, per damunt i, fins i tot, en contra del pensament dominant de l'església cristiana. La llengua llatina va ser el vehicle d'aquesta crítica furibunda contra l'escolàstica, l'aristotelisme i la patristica.

«Tota l'obra petrarquesca —escriu Ugo Dotti— pot ser considerada, en relació al punt de vista cristià, com una contínua, subtil, però a la fi subversiva acció transgressora d'aquest món.» Tot i sent profundament cristià, la seva visió del món fou accidiosa, és a dir, limitadament humana. En la seva poesia vernacle (toscana), tanmateix, s'obstinà a cantar el seu amor per una dona terrenal —per bé que *angelicata*, és a dir, vinguda del cel—, en comptes de dirigir la seva mirada a la deu de la llum de la salvació divina, com era preceptiu de la religió catòlica.

Petrarca era conscient d'aquesta desviació respecte a l'ortodòxia, com ho expressa en el *Secretum* i en altres llocs de la seva obra llatina, en la qual explicita la seva nova concepció del món profundament humana. Les dues mil pàgines i escaig de les epístoles *Familiares* i *Seniles* són una clara demostració del nou saber laic i humanista que es concreta en la defensa de l'eloqüència, la vida solitària i la consciència individual, elements, tots ells, que donaren a la posteritat i, en particular, als intel·lectuals del Renaixement, les eines necessàries per transformar les mentalitats i maneres de fer.

L'anomenat *Cançoner*, de Petrarca, és el primer i veritable cançoner de la poesia lírica europea que es convertirà en model absolut de llibre de poesia fins a l'inici del segle XX. La importància de Petrarca, però, no rau només en les infinites imitacions de què fou objecte la seva obra no llatina, sinó en haver creat un espai líric plenament humà en què fins avui s'han reconegut i han navegat els nous Ulisses de la poesia occidental des de Leopardi, Mallarmé, Ungaretti, Celan, Zanzotto, Riba o Foix. El jo líric (el poeta), l'objecte del desig (Laura), i l'Amor són els personatges principals d'una

història sentimental amb què posa en escena el drama de l'home que es debat entre l'anhel de transcendència i el fracàs de qualsevol ascensió pel domini que sobre ell tenen els sentits.

Una narració feta de fragments d'una ànima erràtica (de fet, el títol original és *Rerum vulgarium fragmenta*), múltiples variacions mètriques i formals i transformacions constants del jo líric i de Laura que el poeta va anar bastint durant molts anys en base a un projecte humanista que implicava, a més, gran part de la seva obra llatina amb la voluntat de construir l'espai de la poesia, del pensament i de l'individu nous i plenament humans en aquesta aurora de la modernitat.